

Med Marx i «høysete»

Stiftelsen Norsk Kulturasjonsforbund 2014

108288

Appten 7/3. 83

Det desiderte høydepunkt under en noe langtrukken «Marxiade» som Politisk Forum arrangerte i Folkets Hus i Oslo lørdag kveld for å markere 100-årsdagen for Karl Marx' død, ble møtet mellom tidligere statsminister Einar Gerhardsen, tidligere stortingsrepresentant Trond Hegna og redaktør Aksel Zachariassen.

De fortalte om hvordan de opplevde blant andre Lenin og Alexandra Kollontaj, den siste både her i Oslo og på Komintern-møter i Petrograd (nå Leningrad) omkring 1920.

Alle tre, nå godt over 80 år gamle, fortalte levende og med mye humor om vanskelige samtaler med Komintern-lederne, blant annet om «Die norwegische Frage» og de harde avhør de måtte igjennom, særlig da det norske sosialdemokratiske parti vegret seg mot å godta Moskva-tesene.

— Jeg har aldri skjönt hvorfor de ville påtvinge oss dem, sa Gerhardsen, og Zachariassen

Einar Gerhardsen

fortalte at Martin Tranmæl, da han leste dem, stemplet dem som «noe fremmedartede». Det kom til en spennende meningsutveksling mot slutten, da de ble spurt om de hadde beholdt den revolusjonære glød fra de bevegde 20-årene.

— Ja, mente Gerhardsen. — Men det som slår meg når jeg ser tilbake på de siste 65 år, fra

den russiske revolusjon og de forventninger vi hadde til den, er at det er tragisk at det skulle gå slik. Og ser jeg på den vei vi valgte, og den vei de sovjetiske ledere valgte, er jeg ikke i tvil om at vi valgte rett, med de langsomme forandringer av samfunnet. For meg er sosialisme helt utenkelig uten frihet, og det at man ikke har frihet i Sovjet-Unionen, står for meg som mye av årsaken til at utviklingen der er blitt som den er. Det er den norske og ikke den russiske vei som fører frem til et friere og tryggere samfunn, slik vi ønsket å skape det.

Trond Hegna mente at den sovjetiske utvikling kunne ha blitt anderledes, med langt mindre tvang, dersom Sovjet-Unionen hadde fått slippe å leve under krigstrusel i praktisk talt hele sin historie. Alle tre svarte benektende på spørsmål om de forutså utviklingen med Moskva-prosessene, som kom bare 15 år etter at de hadde sine Komintern-møter med de revolusjonære ledere i Petrograd.